

CESTA NA TAJMYR

aneb

Po Jeniseji k Severnímu ledovému oceánu

krajem šamanů, starověrců, komunistických lágrů a morbidní postsovětské nostalgie

F.R. Hrabal-Krondak

Edice

CESTY ZA HORIZONTY

CESTA NA TAJMYR

F. R.
HRABAL-KRONDAK

CESTA NA TAJMYR

aneb

Po Jeniseji k Severnímu ledovému oceánu
krajem šamanů, starověrců, komunistických lágrů a mor-
bidní postsovětské nostalgie

(Něco jako sociálně-antropologicko-politologický cestopis)

Copyright © F. R. Hrabal-Krondak, 2020

Fotografie/ Photos © F. R. Hrabal-Krondak a archiv autora

(kromě snímků označených autorskou signaturou: ACH - Alexander Charitonov; AK - Andrej Kiiko, AP - Anton Petrov; CVJN - Volker Krautmacher et al.; DB - Demjan Bulavinec, DK - Dmitrij Kozlov, IJ - Irina Jarinskaja; MK - Marina Kazanceva, ML - Maksim Lisovskij; RP - Robert Prascenis, ZU - Zunder)

Vydalo nakladatelství

CAD Press

Luda Zúbka 23

BRATISLAVA 42

SR 841 01

Tel: (+421) 903 126 987 / 0911 90 28 90

E-mail: info@cadpress.sk * info@cadpress.cz

Web: <http://www.cadpress.sk>

E-shop: <http://www.cadpress.cz>

ISBN 978-80-88969-08-1

Cestování ve mně probudilo víru v existenci andělů. Vždy, když se ocitnu v neřešitelné či obtížné situaci, objevuje se anděl, jenž mi pomůže dostat se z ní. Tím nabývá mé cestování jakýsi vyšší, řekněme duchovní rozměr.

Které epizody mám na mysli, pozornému a vnímavému čtenáři zřejmě dojde, jakmile na ně při čtení narazí.

Autor

„Pokud si vytvoříte přesvědčivé cíle, jako byste se napojili na jakousi tajemnou sílu, která jako magnet přitahuje lidi a poznatky potřebné k tomu, abyste jich dosáhli.“

John Goddard

Plnost života spočívá ve snění a uskutečňování nemožných snů.

Sri Chinmoy

Věnování

Tuto knihu věnuji především Alexeji Kravčenkovi z ruské Federální agentury mořského a říčního transportu, který mi zprostředkoval kontakty na vedoucí pracovníky jenisejských rejdařství. Dále pak Vladimíru Bajkalovovi, řediteli Jenisejrečtransu, a jeho náměstkovi Leonidu Nikonovičovi, kteří mi poskytli širokou logistickou podporu (díky čemuž jsem měl jednak možnost seznámit se s prací lodníků, jednak mohl splavit celé povodí Jeniseje bez jakýchkoliv finančních výdajů), Tat'janě Šajbulatovové, předsedkyni Svazu spisovatelů Tajmyru (bez jejíhož zprostředkování by se mi např. nepodařilo navštívit jezero Lama), jakož i týmu Sibiřské letecké záchranné služby, který mi poskytl přátelské zázemí na své norilské základně. Vedle nich, samozřejmě, všem členům posádek lodí *Sorsk*, *Geroj Moskvin*, *Plotovod 709*, *Aleksandr Matrjosov* a *Chansuta Japtune* (s nimiž jsem prožil pět nezapomenutelných týdnů) a dalším dobrým lidem, které jsem na své cestě Sibiří potkal.

A v neposlední řadě mému synu Jakubovi, díky jehož zastupování ve firmě si mohu dovolit trávit podstatnou část roku mimo domova.

Obsah

Předmluva Alexeje Kelina	13
Předmluva Libora Dvořáka	17
Úvodní slovo autora	19
Prolog	23
Znova na východ	26
Na skok v Kyjevě	26
Přestup v Moskvě	27
Znovu na Magistrále aneb O šampionátu a latrínách	28
Diskuze s vojáky o syrském angažmá ruské armády	30
Přivítání v Krasnojarsku aneb Moji Sibirjaci mi rozumí	32
V impériu hliníkového krále aneb Děripaskovo město černé oblohy	35
Jak se kradl hliník aneb Z bandity ctihodným miliardářem	39
Krasnojarské stolby	43
Návštěva Jenisejrečtransu a tamního muzea lodní dopravy	46
Vzhůru na Jenisej	48
Zaton Simonovskij – nalodění na palubu remorkéru	49
Proti proudu Angary – Strelkovskij a Nadzorovskij parog	50
Setkání s voraři a petrohradským zálesákem	51
Sugudaj neboli Salamur	52
Tajga – útočiště vyděděnců i hledačů Boha	53
Motygino	54
Zpátky na Jeniseji – zastávka v Lesosibirsku	55
Jenisejsk	56
Monastyrskoje ozero aneb Jezero mrtvých mnichů	60
Návštěva Krasnojarské hydroelektrárny aneb Největší výtah světa	62
Takřka synkretický okruh Krasnojarskem – Uspenský klášter, synagoga a meditační centrum Diamantové cesty	64
Katedrální mešita a chrám Hare Krišna	68
Judinova knihovna aneb Příběh osvětleného vinopalníka-knihomola	69

Po stopách čs. legionářů	74
Haškova cesta od Lvova po Lvovovou	74
Trojické kladbišče	83
Vojennyj gorodok	84
Na palubě Geroje Moskvina	86
Sredně-Šiverskij perekat, Dívčí skála a seznámení s okroškou	87
Znovu v Simonovském Zatonu	89
Změna plánu aneb Naproti Plotovodu	91
Přestup na Plotovod 709	92
Osinovskaja sistema a Lidožroutův ostrov	93
Ve spárech vichřice	94
Turuchansk a ústí Nižní Tunguzky	96
Překročení polárního kruhu a polární křest	97
Sychravá Igarka	98
Tánin boršč	99
Stará Igarka a Muzeum "Večnaja mjorzlota"	100
Do mrazivých hlubin aneb Procházka permafrostem	102
Něco málo o Stavbě č. 503 neboli Stalinově "Mrtvé trati"	103
Dědic z Kalkaty aneb Dobrodružná historie jednoho románu	106
Dobrá rada nad zlato a též něco málo o ruské kuchyni	108
Procházka starou Igarkou	109
Výlet do Jermakova aneb Po stopách stalinské "Strojky 503"	111
Hledání jermakovských "Oveček" a setkání s bolševníkem	113
Hurá, "Ovečka"	118
Lodní baňa	124
Taková to byla velká láska... aneb Pochybná družba národů	126
Proč nás nemáte rádi?	127
Ruská pravda" a skutečnost	140
Ruská tripartita a idea panslavismu jako trojský kůň ruského imperialismu	149
Poročnoje prokljatije aneb Děsivé dědictví Rudého Babylonu	153

Připlouvá Čkalov	155
Přístav Dudinka	158
Přistání v Dudince	159
První dojmy a něco málo o Dudince na úvod	161
Temné podhoubí Dudinky	164
Simon Čachvadze aneb Ze slunečné Gruzie přes Solovky na Tajmyr	165
Strašidlo amerického imperialismu obchází i Tajmyr	168
Skoro černý pátek třináctého aneb Rusko, země nalevo od rozumu	172
Tajmyrský dům lidové tvořivosti	173
Setkání s nganasanskou kulturou	174
Jak vznikla země	175
Kazarka a role husy ve světových archetypálních mýtech	177
Něco málo o dolganském a eneckém folklóru	180
Jak se z rybářů stali pastevci	182
Výprava do jámy lvové neboli kasáren Pohraniční stráže	183
Ruská deelektrifikace a další zhovadilosti	184
V Potaninově "Ocelovém" městě aneb Špinavé arktické Eldorado	187
Mezi aviaspasatěli	190
Oslava narozenin v baru Vzaboj	191
V lůně literárního Tajmyru	193
Seznámení se zdejšími ekologickými poměry	194
Všední den na záchrance	197
Takřka ekumenická procházka Norilskem	199
Nedobrovolné seznámení s ruským zdravotnictvím	203
Potulka arktickým Chánovem	204
Záchranná mise aneb "Země jezer" z ptačí perspektivy	206
Záchranná mise, den druhý aneb Idea putoranského vortexu	209
Seznámení se Zemfírou a Festival severní jahody	212
Znovu směr Putorana	213
Jezero Lama	217
Vrbovkový domeček	218

Cesta k vodopádu a něco málo o putoranské flóře	219
Vodopád Neralach a něco málo i o putoranské fauně	221
Všudypřítomné stopy GULAGu a modřínový elixír Ing. Kaluského	226
Epizoda ze záchranářského deníku	230
Stěhování mezi prostý lid	231
Opět po stopách GULAGu – Ruiny věznice Kalargon	234
Kaňon řeky Daldykan aneb Tajmyrská Rudá řeka	235
Norilská Golgota	238
Tajmyrská vzpoura	241
Medvěžka a Karjer No. 7/9	242
Po stopách raketové základny a procházka starým Norilskem	244
Rozloučení s Norilskem	246
Den domorodých národů v Dudince	247
Směr Dikson na palubě Chansuty Japtune	250
O ruské pohostinnosti a nedotknutelnosti relikvie Balšoj pabědy	255
Nevlídnyím Jenisejským zálivem	256
Krestovskij ostrov	257
Over Troubled Watters of Kara Sea	258
Terminál Čajka aneb Ruské sny o rackovi snášejícím zlatá vejce	258
Konečně Dikson	260
Jak jsem se stal narušitelem aneb Zatčení v Diksonu	262
Na výzvědy (se sevřeným žaludkem) aneb Druhý dojem z Diksonu	264
Arktický Mordor aneb Smetiště Arktida	265
Nikifor Aleksejevič Begičev, legenda Severu	267
Okolí Diksonu	270
Prohlídka Diksonu a něco málo o zdejších pamětihodnostech	271
Operace Wunderland aneb Bitva o Dikson	273
Loď duchů aneb Návrat do Dudinky	280
Vynesení ortelu	281
Na palubě Matrjosova	285
Zastávka Kurejka aneb Stalinův panteon na břehu Jeniseje	287

Den čtvrtý – Zapomenutý průplav Jenisej-Ob	292
Zpátky (na skok) v Krasnojarsku	293
Spektakl Iluze	294
Mít 100 kamarádů je lepší, než mít 1 000 dolarů	295
Málem opět v průšvihů díky ruskému železničnímu šimlovi	296
Zpět do Ruska zadními vrátky	297
Tajemné omské metro aneb Sibiřská černá díra	305
Parodie na volby a omské policejní manévry	308
Víkend na ruské zahrádce aneb Poslední spása ruských penzistů	311
Od červené krysy po zelenou hvězdu	314
Setkání s Dharmovým tulákem z Blagověščenska	323
Na skok do Okuňjova	326
Svátek podzimní rovnodennosti na břehu Tary	326
Serebrjanoje – plačící ikona a kurgannaja lichoradka	328
Pohanská oslava Novoletí 7527 aneb Ovseň s rebrovskými starověrci	332
Židovské lyceum a vyhoštění vrchního rabína Sibiře	343
Uspenský katedrální chrám a omské ministerstvo kultury	347
Česká diaspora Omské gubernie	350
Setkání s krajany v předvečer svátku svatého Václava	351
Svatováclavské posvícení v Novogradce	354
Vygumovaní gladiátoři táhnou na Východ aneb "Rastikova federaska" vítá každého, kdo má "ruskou duši"	358
Levicoví intelektuálové jako užiteční idioti Kremlu	366
Moskva jako odvěká Mekka světové reakce aneb Rusko v protisměru	369
S Viktorem Kasjanovem po stopách Františka Winklera	375
Omské hřbitovy – kronika města vepsaná do žuly a mramoru	381
Piknik na čerlaxském hřbitově	385
Rychlík Novosibirsk–Bělgorod	387
Bělgorod	388
Katedrální náměstí bez katedrály a zmizelý klášter	393

Nedobrovolný pobyt gruzínské královny Mariam v Bělgorodě	394
Operace Citadela aneb Ohnivý oblouk kolem Bělgorodu	396
Smolenský chrám a pomník Čestného policajta	398
Přestup v Charkově	399
Napříč Ukrajinou aneb Debatní kroužek na kolejích	401
Příjemné užhorodské intermezzo	404
Putování od Švejka k Masarykovi	408
Užhorodem historickým	416
Setkání se Šuhajem loupežníkem	420
Otravná dohra aneb Reminiscence na socík	424
Epilog	425

Předmluva Alexeje Kelina

Lidé, nahlízející na události probíhající v současném Rusku evropskýma očima, se zoufale mýlí v hodnocení příčin a následků všech jevů v této nemocné zemi.

Tento mimořádně zajímavý cestopis mne velice potěšil. Způsob podání zážitků názorně demonstruje příslušnost autora k menšině. Nikoli menšině národnostní, ale k menšině, o které tvrdí profesor Radkin Honzák, že tvoří cca 1/3 obyvatel této planety. Jsou to lidé, kteří používají svůj mozek k myšlení. Zbylé 2/3 lidí myšlení bolí a unavuje. A tak vyhlížejí Vůdce, který z nich sejme odpovědnost za vlastní osud a umožňuje jim zůstat součástí snadno manipulovatelného stáda. Skvělé je, že se autor neomezuje na suchý popis míst, lidí a událostí a myslícím lidem umožňuje pochopit mnohé příčinné souvislosti, které přivedly lidskou společnost k opakování tragických událostí, jen v novém kontextu a s novými technickými prostředky.

Smutné je, že ony 2/3 lidí, kteří potřebují ke své existenci vůdce stáda, tento cestopis číst nebudou. Vyhovují jim marketingové metody psychopatických vůdců, kteří rozeštvávají jednotlivce i celé národy, aby mohli snáze ukojit svou patologickou touhu po moci a penězích.

Potěšující je, že je v dnešní době o něco snadnější cestování a komunikace jednotlivých lidí přímo, přes hlavy politiků. A to dává naději, že lidé z různých států a civilizací, kteří se poznají blíže, záhy pochopí, že je toho mnohem víc spojuje, než rozděluje. Pak začnou chápat příčiny většiny tragických historických událostí a přemýšlet, jak se z dějin konečně poučit. Geniální je povídka Karla Čapka „Poslední soud“, která vysvětluje, že Bůh nemůže soudit, protože je vševědoucí a tak zná objektivní příčiny všech skutků.

Na božskou vševědoucnost nedosáhneme. Ale je užitečné o poznání alespoň usilovat.

Rusko a jeho obyvatelé se stali obětí zločinecké ideologie, dovedně postavené na negativních vlastnostech člověka. Nenávisti neschopných a líných vůči schopným a pracovitým. Rusko se mělo stát ohniskem požáru světové revoluce. Doslova jen palivem, jak prý říkal Lejba Davidovič Bronštejn, známý pod pseudonymem Trockij. A tak se jeho obyvatelstvo, které se snažilo pracně dohánět téměř třísetleté zpoždění za Evropou, způsobené tataro-mongolskou okupací, stalo hlavní obětí zruďné bolševické ideologie.

Cíleně byla likvidována intelektuální elita národa a všichni lidé, kteří se svoji mentalitou nehodili do pokorného a nemyslicího stáda. A tak dodnes nemá v Rusku lidský život žádnou hodnotu ve srovnání s imperiálními cíli. Ve šťastnějších a úspěšnějších zemích je jejich výkonnost a kvalita života postavena na vy-

užití tvůrčího potenciálu velkého množství lidí, z nichž je tvořena střední třída. V centrálně řízeném systému je jakákoli osobní iniciativa potenciálně nebezpečná a tudíž nežádoucí.

Proto Rusko, které má obrovské energetické, surovinové i lidské zdroje, zoufale zaostává za mnohem menšími zeměmi, které těmito zdroji nedisponují. Proto je v Rusku kreativní střední třída nahrazena masou vyznačující se naprostou, až tupou loajalitou k vrchnosti. Jakými Mankurty. Čím ohebnější páteř a čím větší absence svědomí, tím větší šance na závratnou kariéru. Zákony platí selektivně a nad zákony stojí osobní známosti a klanové vazby.

Vliv zločineckých klanů se promítl i do degradace jazyka. Objevily se v něm pojmy, pro jejichž pochopení se musíte seznámit se Solženicynovými nebo Šalamovovými díly z vězeňského prostředí. Typicky zločinecké je vnímání okolního světa. Záměna pojmů vážít si někoho a bát se jej. „Neváží si nás, protože se nás přestali bát!“

Je pozoruhodné, že zločinecký žargon používá i doživotní prezident Vladimír Vladimírovič Putin. Jeho oblíbený výraz, používaný jako výhrůžka nepřátelům „мочить в сортире“ (utopit v hajzlu) okouzлил většinu jeho poddaných. Pravdu má vždy silnější a nikdo se nad tím nepozastavuje. Lidé, kteří se dívají na události probíhající v současném Rusku evropskýma očima, se zoufale mýlí v hodnocení příčin a následků všech jevů v této nemocné zemi. K pochopení tamních jevů a událostí je užitečná četba známých Orwellových děl. Ale ta slouží jen jako úvod k tématu.

Obtížné se lze smířit s poznáním, že se lidská společnost nechová příliš racionálně. Ztráta racionálního uvažování je obzvlášť výrazná v autoritářských a totalitních režimech. Názorný příklad poskytuje momentálně například Venezuela, která byla do nástupu Ugo Cháveze k moci jednou z nejrozvinutějších zemí Jižní Ameriky, jelikož zdroje ropy jí zajišťovaly dostatek financí.

Nicméně komunistická agitace, postavená na nenávisti neschopných a líných vůči schopným a pracovitým, obdobně jako v roce 1917 v Rusku, přivedla do funkce prezidenta Ugo Cháveze, za jehož autokratické vlády doprovázené centralizací hospodářství se Venezuela propadla do ekonomické krize, kterou jeho nástupce Nicolás Maduro ještě prohloubil a proměnil v naprostý chaos, takže se dnes Venezuela nachází mezi nejhoršími ekonomikami světa podle indexu bídy.

A není rovněž divu, že spatřujeme takovou synergii mezi navenek rozdílnými režimy, jako je Putinovo Rusko a Madurova Venezuela.

Navzdory kulturní odlišnosti a geografické vzdálenosti jsou si oba režimy v hlavních rysech neskutečně podobné. V Rusku i Venezuele se ukázalo, že během desetiletí totalitního režimu bylo společenské vědomí natolik zdeformované, že tyto režimy jsou schopny nadále přežívat navzdory prohlubující se ekonomické krizi, potažmo chudobě obyvatelstva.

Jednak byla ve společnosti vybudována mentalita obležené pevnosti, kterou se Západ, resp. ti zlí kapitalisté, snaží podmanit a zničit. Dále se zde i tam během oněch desetiletí vytvořila nová zkorumpovaná „elita“, tvořená ozbrojenými složkami a státními úředníky, která si mohla beztrestně dělat, co se jí zachtělo. Zejména se osobně obohacovat na úkor státního rozpočtu a úplatků. Jedinou povinností byla bezvýhradná loajalita vůči vládnoucímu klanu. A do třetice zemi opustila nevzdělanější a profesionálně nejzdatnější část společnosti, která emigrovala. V Rusku její místo zaujali někdejší Putinovi kolegové z KGB a jejich bílí koně, ve Venezuele pak revoluční fanatici z Kuby. Stejně organizačně a pracovní neschopní jako Chávez, Maduro a Fidel Castro.

Přestože nespokojenost s režimem je v Rusku i Venezuele takřka všeobecná (v RF paradoxně i v řadách stoupenců Vladimíra Putina – v souladu se starým pravidlem: "Car je dobrý, ale bojaři špatní"), potíží je v tom, že toxický režim za uplynulá desetiletí zničil přirozenou autoregulační funkci společnosti a tu její část, která by dokázala nabídnout funkční řešení a vybudovat demokratické státní zřízení. Opozice je slabá a roztržitá, její lídři – navíc mnohdy nepříteli liberálnější než současná garnitura – nedokážou účinně postupovat proti zkorumpované státní správě a ozbrojeným složkám, kterým jde o existenci.

Problém současného Ruska spočívá v tom, že je podstatně větší než Venezuela, devastace společnosti trvá již celé století, ruský národ fakticky postrádá historickou paměť (díky čemuž sílí i absurdní nostalgie za sovětským režimem) a ozbrojené složky disponují arsenálem zbraní hromadného ničení.

Náš problém zase spočívá v tom, že jsme ve sféře zájmů RF.

Její současní vládcí neumí dovést zemi k ekonomické prosperitě, která by odpovídala jejímu surovinovému, energetickému a mentálnímu, lidskému potenciálu. Systém „vertikály moci“ jim to ani neumožňuje. Takže musí udělat všechno pro to, aby se udrželi u moci za každou cenu. Proto věnují miliardové částky na vymývání mozků, vývoj zbraní, hybridní války, ovládnutí Internetu.

EU se brání zcela neadekvátně a neví si s touto situací rady. Současné Rusko je ovšem v ještě horší situaci než Venezuela. Z této patové situace se RF (ale ani EU) nedokáže dostat.

To jen baron Prášil dokázal sám sebe vytáhnout za vlasy z močálu i se svým koněm. Jenže to byla bajka.

Proto pokládám za jedinou možnou šanci udělat vše pro vzájemný kontakt a pochopení alespoň té jedné třetiny myslících lidí. Jak ukazuje i tento cestopis, je to možné. Musíme spolu komunikovat bez demagogie, otevřeně a upřímně.

Zmatení jazyků je možné překonat snadno. Zmatení mysli obtížněji. Ovšem při dobré vůli to jde. Ne všichni mají dost sil, motivace, odvahy a znalostí, aby se vydali na tak náročné putování, jako to dokázal autor.

Ale po přečtení jeho skvělé knihy dokážou pochopit v čem je hlavní problém a jak je možné jej řešit nejen v mezinárodních vztazích ale i uvnitř naší země.

Jak zdůrazňuje prof. Radkin Honzák (i MUDr. Koukolík), k moci se vždy derou psychopati. To je pravda stará jako lidstvo. Právě proto 400 let před naším letopočtem Řekové vymysleli demokracii, která částečně kompenzuje zneužívání moci vládci. Je křehká a zranitelná a musí se stále opečovávat. Nic lepšího zatím nikdo nevymyslel.

Když už se nedokážeme poučit z dějin, měli bychom aspoň posilovat tu naši nedokonalou demokracii a usilovat o to, aby se ujala i v těch velkých zemích, kde lidský život stále ještě nemá žádnou cenu a které naši křehkou svobodu ohrožují.

Alexej Nikolajevič KELIN,
Ataman Vševelikého Donského kozáckého vojska v zahraničí

Předmluva Libora Dvořáka

Od nedokonalé demokracie k nedokonalé diktatuře

Rukopis *Cesty na Tajmyr* jsem otevíral s dychtivostí přímo nedočkavou a poměrně rychle jsem zjistil, že nebudu zklamán. Dojmy a poznatky ze svého pozoruhodného, často dobrodružného putování nekonečným terénem největší země světa autor popisuje střídavě, věcně, nejednou s důležitými historickými odbočkami a paralelami, a vytváří tak možná poněkud mozaikovitý, ale zároveň plastický obraz toho, co všechno se dá v Rusku objevit.

Když jsem si pak chtěl v pár bodech zformulovat, v čem konkrétně pro mě jakožto novináře a rusistu má toto cestopisné dílo největší cenu, vyšlo mi z toho následující:

1. Moskva není Rusko a naopak – Rusko není Moskva. Tuhle základní pravdu vám sdělí v podstatě každý alespoň trochu přemýšlivý Rus a autor této knihy to dokládá prakticky na každé stránce: když přijíždíte do umírajících nebo již zemřelých vesnic, kam nevede ani silnice, ani splavná řeka, ba ani třeba lesní železnice (a právě ty na řadě míst byly jediným dopravním poutem zapadlých krajů s alespoň jakous takous civilizací), a maně si vybavíte naleštěnou, leč odlidštěnou monumentálnost moskevských skleněných mrakodrapů, rychle pochopíte, že tady zavládla, či vlastně už dávno, víceméně historicky vládne jakási bazální disproporce. Ta sice při podobném srovnání bije do očí v mnoha koutech světa, ale tohle je přece jen trochu moc...

Což se jednoduše musí vidět!

2. Důležitý v knize je obraz Rusa, o němž v české kotlině máme představu také dosti pokřivenou. Na východ od Moskvy bychom rozhodně nevystačili s představou klasického reprezentanta ruské zbohatlické rodiny, spokojeně žijící v Praze. Hrabal vykresluje typy zcela jiné – počínaje třeba nadutými provinčními papaláši, jako vystřiženými ze sovětských časů, přes prvoplánové vyznavače velkoruského šovinismu až (a to je nejdůležitější!) po opravdu klasické prosté Rusy, kteří by se rozdali a udělali pro vás i to poslední. A měli bychom vědět, že takovéto lidské typy jsou v Rusku nejčastější.

3. Autor se na svých cestách Ruskem ocitl v nesmírně zajímavé etapě mezi nedokonalou demokracií, na jejímž počátku stála Gorbačovova perestrojka, následovaná chaotickými 90. léty Jelcinovými, a nedokonalou diktaturou, která prozatím vrcholí původně velmi úspěšným putinismem z počátku tohoto století, měnícím se ovšem hlavně v posledních letech ve svou vlastní karikaturu.

4. Za velice důležitý pak nutno považovat právě Hrabalův nekompromisní vztah k Putinovi a jeho právě zmíněnému „ismu“, který počátkem století vypadal tak samospasitelně a který po bezmála dvaceti letech zmítá ve slepé uličce bezuzdné korupce, velkopanské zvůle, nepotismu a kleptokracie, která se u moci udržet musí – jinak by její cesta vedla za mřížemi nebo v nejlepším případě za hranice, a to navždy.

Pasáže věnované Putinovi a podstatě jeho režimu (doplněné četnými analogiemi) jsou obzvláště důležité dnes, kdy právě autokratická mocenská praxe má značné procento příznivců i u nás a kdy svéhlavých vládců želbohu vytrvale přibývá po celém světě.

Přečtěte si tuhle knihu od začátku až do konce!

Libor DVOŘÁK

Libor Dvořák, renomovaný rusista, překladatel ruské literatury, publicista a dlouholetý komentátor pořadu Českého rozhlasu "Názory a argumenty", patří k předním českým odborníkům na Rusko a postsovětský prostor.

Úvodní slovo autora

Lidi, kteří cestují dobrovolně a víceméně na vlastní náklady po světě, lze rozdělit zhruba do dvou kategorií – na turisty a cestovatele.

Turisté se pak, aspoň podle mne, dají ještě dále rozškátekovat do několika podkategorií.

Do první patří typičtí turisté-rekreanti, cestující po světě prostřednictvím cestovních kanceláří a trávící maximálně 2-3 týdny v koloběhu mezi hotely, památkami, plážemi a nočními bary. Druhou podkategorii tvoří lidé, cestující vlastním autem či karavanem, vesměs jen v průběhu letní turistické sezony, a pobývajících obvykle v nějakém kempu v rámci svého kontinentu. Třetí podkategorii jsou turisté-sportovci, pendlující s obrovským báglem po horách, jedinci holdující cykloturistice, resp. vodáci.

Jako poslední poddruh této kategorie bych definoval tzv. batůžkáře, v drtivé většině příslušníky mladé generace, poflakující se sice také s batohem na zádech, avšak převážně po městských aglomeracích, a trávící podstatnou část pobytu v zahraničních destinacích v místních restauracích a diskotékách. Obvykle nocují v turistických ubytovnách, hostelech, a po prohýřené noci vyspávají ještě dlouho poté, co já už běhám po městě, abych toho, co nejvíce stihl.

Pro všechny typy turistů je pak víceméně příznačný jeden společný syndrom, a to ignoranství. Obvykle cestují spíše pro zábavu než za poznáním, a zpravidla toho předem ani příliš mnoho neví o navštíveném regionu. A pokud žijí v hotelu, hostelu či kempinku mezi dalšími turisty, moc se toho o příslušné zemi nedozví ani během pobytu.

Na rozdíl od většiny turistů, cestovatel je člověk, který putuje neznámými kraji s určitým cílem, za poznáním, a obvykle je na setkání s cizími kulturami a místními realitami aspoň do určité míry připraven. Obvykle se rovněž vyhýbá "prof-láknutým" destinacím a nepotrpí si na civilizační vymoženosti.

Ani cestovatele nelze, samozřejmě, hodit všechny do jednoho pytle. Značná část z nich – na rozdíl ode mne – cestuje např. s finanční podporou sponzorů či domovských společenských organizací. Ostatně i Hanzelka se Zikmundem fakticky opakovaně fasovali erární expediční vozidla a měli zajištěnou technickou a logistickou podporu rozličných státních organizací a institucí, včetně československých diplomatických misí.

Jelikož já nejsem ani profesionální cestovatel nebo novinář, živící se prodejem reportáží, ani výzkumník, etnograf či archeolog, jenž se během vědecké expedice soustřeďuje na konkrétní aspekty úzce vymezené lokality, nýbrž od každého trochu, navíc dotovaný jen a pouze z vlastní kapsy, zřejmě se budu trochu vymykat i obecně představě cestovatele.

Specifickým rysem mého cestování je, že se především snažím již dlouho dopředu vybudovat si v každé navštívené oblasti síť místních kontaktů, lidí, kteří mi mohou prakticky pomoci a jejichž prostřednictvím se mohu co nejlépe zorientovat a obeznámit s co nejširším spektrem místních realit a aspektů života. Resp.